

איך הומצאה האם היקית

ההיסטוריונית מריון קפלן משחזרת את התפקיד המרכזי שמילאו הנשים ביצירת הוויית החיים של היהדות הגרמנית הבורגנית בגרמניה הקיסרית. על האשה הוטל להנחיל את הערכים הבורגניים החדשים לבני ביתה: סדר וניקיון, מתינות, הליכות ונימוסים טובים

זהר שביט 29.10.2012 11:34 13 [הוסף תגובה](#)

1

הורד עכשיו ללא תשלום הארץ iPhone הורד עכשיו ללא תשלום הארץ android

לתגובות (13)
הדפס
שלח לחבר
שתף בטוויטר
שתף בפייסבוק
שתף
הוסף לרשימת קריאה

מגדר, מעמד ומשפחה: צמיחתה של הבורגנות היהודית בגרמניה הקיסרית, מאת מריון קפלן, תרגמה מאנגלית דבי אילון, הוצאת מכון ליאו בק ומרכז זלמן שזר, 2012, 446 עמודים

התמונה שעל כריכת המהדורה העברית של הספר המצוין והעשיר הזה מספרת בתמציות את הסיפור שהוא בא לספר: סיפור המצאתה והבנייתה של המשפחה היהודית הבורגנית בגרמניה של המאה ה-19 והמקום המרכזי שמילאו בו הנשים.

כל הפרטים בתמונה מצטרפים לפאזל של הסיפור מאחוריה: אבי המשפחה המשופם עומד כשהוא נשען בימינו על כיסא. ידו השמאלית מונחת על פסנתר כנף. הוא לבוש בחליפה תפורה היטב, פרווה קלה מכסה את ימינו. מתחת לחליפה חולצה לבנה. הוא ענוב בעניבה בתוך ביתו, וכולו אומר אדנות. מולו, מאחור, יושבות שתי בנותיו; האחת, הצעירה, סרט בשערותיה, הבורגנית עומדת, ידיה מונחות זו על זו - עמידה המפגינה את המשמעת העצמית שרכשה. ליד הפסנתר יושבת ככל הנראה הבת הבכורה, לבושה בשמלת ערב, מנגנת בפסנתר. מהגוני והפסנתר הוא פסנתר כנף. שום פריט בתמונה אינו מרמז על כך שלפנינו משפחה יהודית.

התמונה שעל כריכת הספר.

קפלן משחזרת לפרטי פרטים את עולמם של ה"יהודים החדשים", שצמחו כקבוצה נבדלת

במרחב דובר הגרמנית במאה ה-19. ליתר דיוק היא משחזרת, ובהצלחה רבה, את התפקיד המרכזי שמילאו הנשים ביצירת הוויית החיים של היהדות הגרמנית הבורגנית בגרמניה הקיסרית. היא עושה זאת לא באמצעות דיון בחיבוריהם של אינטלקטואלים ושל סופרים, אלא בדרך חדשנית, קשה ותובענית יותר - באמצעות תיאור מנקודת מבט

מגדרית של המציאות היום-יומית של החברה היהודית הבורגנית שצמחה באותם ימים; במלים אחרות, מנקודת המבט של האשה היהודייה הבורגנית.

קפלן, כמו קומץ נוסף של חוקרים, מחלצת את הפרק הזה בהיסטוריה היהודית המודרנית מן השדה הרווי לעיפה של הדיונים בהגות היהודית, באידיאלים, במשאלות הלב, וכן מהדין בקבוצה מצומצמת של "נשות הסלון". היא משרטטת דיוקן של שכבה חברתית חדשה ושל ההיבטים ה"מעשיים" של הופעתה. השפעתה של השכבה הזאת על ההיסטוריה היהודית המודרנית היתה מרחיקת לכת. במידה רבה אפשר לטעון שהדפוסים שנוצקו אז המשיכו לאפיין את מעמד הביניים של החברה היהודית גם מעבר למרחב הדובר גרמנית, ולאחר כן גם את אלה של החברה הארץ-ישראלית והישראלית.

הרבה מאוד דפוסים התנהגות, אורחות חיים וערכים שנחשבים "יהודיים", אומצו מן התרבות הבורגנית הגרמנית. כך לדוגמה, העצמת המשפחה. היא השתלבה היטב בדרישה של המדינה הפרוסית לחיי משפחה ללא דופי, ובנקיטת סנקציות קשות כלפי מי שסטו מכך: עובדי הציבור היו צפויים לפיטורים אם נתפסו מפירים את הנורמה של שמירה על טוהר המשפחה. העמדת חיי המשפחה במרכז, שנתפשה בדרך כלל כתופעה יהודית מובהקת, היתה למעשה דפוס גרמני שאומץ בהתלהבות על ידי הבורגנות היהודית בשל מעמדה המרכזי בקרב הבורגנות הלא-יהודית.

הדיון של קפלן בחיי היום יום עוסק גם בשאלות הגדולות, הנוגעות למשבר המסורת, לתהליכי ההשתלבות, מצד אחד, ולתהליכי האקולטורציה, מצד אחר, וכן למעמד האשה

ולתפקיד החיוני שמילאה בתהליכים האלה. אין זו רק הוספת ממד לדיון בהיסטוריה החברתית של יהודי גרמניה, או בכתבת ההיסטוריה של הנשים היהודיות, אלא במבט חדש וחדשני, העושה שימוש מושכל בנתונים סטטיסטיים, בספרי זיכרונות, בספרי קהילה, בביוגרפיות ובאוטוביוגרפיות, בחומר ארכיוני מגוון וגם בחומר לא שיגרת, כמו ספרי הבישול היהודיים.

מוריץ אופנהיים, שובו של הבן החייל, 1833.

לכאורה זה מבט מהמטבח, מחדר המיטות ומחדרי הילדים של המשפחה היהודית. אבל דווקא המבט הזה מצליח להציג במלוא המורכבות את היווצרותו של מעמד הביניים היהודי, ומאפשר להכיר את התמורות העמוקות שעברה החברה היהודית משלהי המאה ה-18, תקופה שבה נוצרו המשפחה היהודית החדשה והמסורת הביתית שלה ונקבעו מעמדה בתוך החברה הלא-יהודית ויחסיה עמה.

תפקידיה של האם הוגדרו במידה רבה מכוח העדרו של האב. האבות נמצאו מחוץ לבית, גם מבחינה נפשית. הם היו עסוקים בכל מאודם בבניית הקריירות החדשות שפתחו ליהודים במאה ה-19, וראו את הבית כעוגן שמעניק תוקף ומשמעות להשיגיהם בחוץ. ניצנים של קריירות נשיות החלו להופיע כבר אז, אבל כדפוס ממוסד הם נאלצו להמתין לסוף המאה, כפי שאפשר ללמוד מאחד מפרקי הספר המוקדש לשאלה זו. "כל הבית היה מאורגן כדי להעניק לגבר של הבית שלווה ונוחות על מנת שיוכל להמשיך בקריירה שלו ללא הפרעה", כתבה בזיכרונותיה רחל שטראוס, הסטודנטית הראשונה לרפואה בהיידלברג. כל זאת נעשה כדי לאפשר לאב המשפחה להתמסר לקריירה שלו נולדה הקלישאה של האם המושלת בביתה, בלי לערער, ולו במקצת, על מקומו של האב במשפחה ועל סמכותו. פרויד כתב לארוסתו: "אתן לך למשול בבית כרצונך ואת תגמלי לי באהבתך המתוקה ובכך שתתעלי על כל אותן חולשות שבגללן בזים לנשים לעתים קרובות כל כך".

בחלוקת התפקידים בתוך התא המשפחתי ניתן לאם המשפחה תפקיד מרכזי בעיצוב פניה של המשפחה ובכינון הטקסים המשפחתיים, שהחליפו את הטקסים הדתיים. ככל שהמסורת הדתית של היהודים התערבבה בסגנון חיים חילוני עירוני ובורגני, נהפכה המשפחה לאבן הפינה של הגירסה החילונית ליהדות. היא הפכה, כותב גיאורג מוסה, "עדות גלויה לעין להתברגנות של הדתיות היהודית. הבורגנות היהודית מיהרה להחרות-להחזיק אחרי הבורגנות הפרוטסטנטית בגרמניה, שהעבירה את הדגש מן

המרחב הציבורי למרחב הפרטי.

כך, לדוגמה, חג המולד, שהתרכז סביב הכנסייה, החל להתאפיין בהדגשת החגיגה המשפחתית. בתוך ההקשר המשפחתי הזה פנו הגרמנים החילונים לטיפוח תרבות ה"בילדונג" כתחליף לאמונה הדתית.

במסגרת החדשה הזאת הוטל על הנשים התפקיד של גיבוש "התרבות" (קולטוס) של חיי בית, שהתנהלו הרחק מעולם העסקים הגברי. האם היהודייה בנתה את המשפחה הבורגנית שלה כמו שמקימים מפעל, שהיו מעורבים בו הרצון לשמור על המשפחה והמורשת היהודית, בצד הרצון להשתלב בחיי החברה הגרמנית הבורגנית. כדי שהרצון הזה יצלח נדרשו לא מעט התאמות וויתורים מצד אחד, וקבלת האמביוולנטיות המובנית מהצד האחר. היהודים ניסו להיראות, לדבר ולהתנהג כיתר הגרמנים. הם השליטו בתוך המשפחה את מנהגי המעמד הבינוני, ובעיקר את הערך של התנהגות נאותה ברשות הרבים וברשות היחיד, שנחשבה בחברה הלא-יהודית כסימן המובהק ביותר להשתייכות המעמדית. המשימה של האם ועקרת הבית היהודייה הייתה לשמש מתווכת תרבותית בין המרחב האינטימי של המשפחה לחברה הסובבת. ציפו ממנה לקיים משק בית "גרמני" בכל הנוגע לארגונו ולניקיונו, ובד בבד הוטל עליה להכניס את התרבות הגרמנית לתוך הבית.

הנשים היו אחראיות לניהול חיי המשפחה ולגידול הילדים, וגם העשירות ביותר שבהן היו מעורבות מאוד בניהול הבית ובגידול הילדים. "אמא אמרה תמיד שאבא בקושי היה שם לב אילו החליפו את הילדים בני השנתיים והשלוש בילדים אחרים", סיפרה בזיכרונותיה אסתר קלברי. האם לימדה את ילדיה שיעורי פסנתר או בוטיקה וסייעה להם בשיעורי הבית. הנשים היו אלה שהכניסו לבתים את הספרות הגרמנית הקלאסית והעכשווית והתאימו את עיצוב הבית וריהוטו לנורמות שרווחו בחברה הבורגנית הלא-יהודית. אפילו יהודים שחיו בכפרים אימצו את הנורמות האלה: "דבר לא חסר, החל בפסנתר וכלה בסכיני האספרגוס". נשים יהודיות אימצו את הנורמות של תרבות המשפחה, ששלטו בה שתי מלות קוד: משק בית (Haushalt) נוצץ ועקרת בית חרוצה ("tuechtige Hausfrau") ספרי הדרכה יהודיים קבעו כי רוחתה של המשפחה ואושרה תלוים ביעילות של עקרת הבית ושפעו עצות כיצד לשמור על בית נקי. דני החתונה (trousseaus) כללו מגבות כיסוי, שעליהן נרקם המוטו: "מבהיק, נוצץ ומאורגן ר כך צריך מטבחך להיות כל הזמן".

הביתיות המטופחת הנוצצת מילאה כמה תפקידים: היא נתנה אישור לעצם היותם יהודים בורגנים גרמנים, וקבעה את הצביון היהודי של משק הבית והמשפחה. בד בד היא בידלה בינם לבין היהודים של מזרח אירופה, שהדימוי השגור קשר אותם עם לכלוך וסירחון. הפרקטיקות של המנהגים המסורתיים קיבלו בתוך המשפחה מעמד מרכזי; בעיקר הנחלה של מסורת החגים, שמירה על הרישות המשפחתית-החברתית ושמירה על ימי השנה האישיים, כמו ימי זיכרון. כל אלה היו לגורם שאירגן את חיי המשפחה ונתן להם צביון יהודי.

השמירה על יהדותו של הבית באה לביטוי בשורה של נושאים. הבולט בהם אולי היה השמירה על הכשרות. עוילה של הכשרות היה אמנם כבוד, ואולם רבים מיהודי גרמניה הקפידו לשמור, לפחות באופן חלקי, על מטבח כשר. הסיבות לכך היו מגוונות, וכך גם הצידוקים שניתנו להן. גרשם שלום סבר שהעניין נבע מיחס של כבוד לקרובי משפחה, בעיקר בני הדור הקודם, "שאחרת לא היו נוגעים במזון". קפלן טוענת באופן משכנע, כי בכל הנוגע לכשרות היו ל"נאמנויות מורכבות ואינטימיות תפקיד חשוב הרבה יותר". לדעתה, המטבח תפקד לעתים תכופות כאמת מידה לזהות אתנית ודתית ומילא תפקיד מרכזי בהנחלת המסורת, שכללה את זמני הארוחות, טקסי האכילה, יצירת הלוח השבועי ולוח החגים השנתיים. כלי הבישול, טכניקות הבישול ומצרכי המזון בידלו את המשפחה היהודית מסביבתה הלא-יהודית. חוקי הכשרות הוטמעו בחיי היום יום ונשמרו גם במשפחות לא-דתיות כמעין שריד נוסטלגי למסורת שנזנחה. יהודים שאכלו טריפות נמנעו מאכילת בשר חזיר, ואחרים לא עירבו מוצרי חלב עם בשר. באחד מספרי הזיכרונות מספרת אשה יהודייה גרמנייה בנשימה אחת על פשטידת חג המולד ועל סעודת השבת המסורתית.

יהודים בארצות הדוברות גרמנית היו המו"לים הראשונים של ספרי בישול יהודיים שנדפסו במאה ה-19 בין 1815 ל-1910 הופיעו עשרה כותרים, שהיה להם ביקוש רב ונדפסו במהדורות רבות. ספרי הבישול האלה כללו מאות מתכונים, ולפעמים אפילו אלפים, והציעו מאכלים פשוטים וחסכוניים וגם מתכונים לאירועים מפוארים. ניתן ללמוד מהם הרבה על אורחות החיים של היהודים, תהליך ההתברגנות שלהם, והדמיון והשוני בינם לבין החברה הגרמנית הבורגנית. לדוגמה, ההנחיות לבישול השאלט (הגריסה הגרמנית-היהודית של הצ'ולנט). בשנות השבעים של המאה ה-19 עולה מן ההנחיות האלה הקפדה על שמירת השבת, שכן מדובר בזמן בישול ארוך, המחייב את הכנת התבשיל עוד לפני כניסת השבת. ההנחיות של 1900 מרמזות על כך שהאם היהודייה עובדת בשבת במטבח, מפני שמדובר בזמן בישול קצר בהרבה. בשנות העשרים של המאה העשרים כבר דמתה ארוחת שבת בדרום גרמניה לסעודת יום ראשון בבתי לא-יהודיים, אבל החלות המשיכו להבדיל בין הסעודות.

השמירה על מנהגים יהודיים שונים, ובהם שאלת הכשרות, הייתה לא פעם מוקד לקונפליקטים בין הבעל ואשתו. על זיגמונד פרויד מסופר ששיכנע את מרתה אשתו לזנוח

את כל מנהגי הדת, אך עד אחרית ימיהם הם המשיכו להתקוטט בשל רצונה של מרתה להדליק נרות בערב שבת. בבתים רבים נהגו לציין את השבת גם כשנהגו לחגוג את חג המולד. בזיכרונותיה מתארת שרלוטה וולף, ילידת 1910, את ההתרגשות סביב חג המולד ואת טעודת החג החגיגית. הדבר לא נמנע ממנה להיזכר בארוחות החגיגיות של ערב שבת, שבהם הניחה האם "שני פמוטות כסף על שולחן הסעודה; האוכל היה מיוחד ובשפע ואחר כך קיבלנו כוסית של יין פורט".

גם כאשר נהפך הבית לחילוני, עדיין התנהלה השנה על פי לוח החגים הדתיים. לא מעט עדויות מלמדות כי גם כאשר הילדים לא קיבלו שיעורי דת או הכשרה דתית, היו אלה האם, או הסבתא, שלימדו את הילדים להתפלל מדי ערב. המשקל העצום שהיה לאם ולסבתא בחינוך הילדים בא לביטוי בסיפור (שסופר ממרחק של שישים שנים!) על אודות סבתא שנתנה לנכדה, כשהתקבל לבית ספר לרפואה בשנת 1902, את סידור התפילות שבו קראה מדי יום ביומו בהיותה ילדה קטנה. כשחיפש הנכד הקדשה בספר ולא מצא אותה, השיבה לו הסבתא כי עליו להמשיך לחפש. הוא מצא את ההקדשה ליד תפילת "כל נדרי", וכשביקש הסבר, השיבה סבתו: "אולי מאוחר יותר, כשתהיה בן חמישים בערך, כבר לא תשמור על המנהגים הדתיים בקפדנות כמו היום, אבל תמיד תלך ל'כל נדרי' ול'זכור'. אז תחשוב עלי, וזו הסיבה שכתבתי את ההקדשה דווקא שם".

ספרי הבישול הדריכו את הנשים בנושאים כמו עריכת השולחן, ההגשה, התפריטים, סידורי השיבה, מספר המשרתים הנדרש ועיטורי השולחן, כמו סידור פרחים ליד הכסא של כל אחת מהאורחות. כמובן שהם כללו הנחיות מפורטות בנוגע לטקס המקודש כמעט של שעת הקפה, שהיה אחד הדפוסים העיקריים של פעילות חברתית בקרב יהודים ולא-יהודים בורגנים, כפי שניתן לראות גם מספרו של רוברט ליברלס, שראה אור לא מכבר. אחד מספרי הבישול המליץ לגברת הבית להכין לא פחות מארבע עד חמש עוגות ושני מגשים של מגוון מיני מאפה למפגש של 24 נשים.

ההנחיות המפורשות הללו (לא ברור עד כמה היו בנמצא בשוק ספרי בישול דומים שנועדו ללא-יהודים) הן עדות מיוחדת במינה לתהליך האימוץ של אורחות החיים החדשים של הבורגנות היהודית הגרמנית. נקודת המבט הזאת מאפשרת לראות כיצד נוצר והתגבש בפועל, ברקמת החיים ממש, השילוב בין המודלים, דפוסים ההתנהגות ואורחות החיים, שנשאלו מהחברה הבורגנית הגרמנית הלא-יהודית לדפוסים החיים היהודיים המסורתיים. כשחושבים על פריט זניח לכאורה, כמו הסכום על פרטיו הרבים, שנדרש כדי לקיים אורח חיים כזה, אפשר להבין עד כמה היה התהליך הזה מורכב, מדוקדק ותובעני. ספרי הבישול כללו גם הנחיות לבישול כשר, אבל אלה הוסוו בדרך כלל, כמו בציון שרפרפת צרפתית היא מאכל חלבי, ולו לא אחת בנימוקים מטעמי בריאות. אחד הספרים הפופולריים לווה במאמר שכתב רופא וכותרתו: "נימוקים היגייניים להלכות הכשרות היהודיות", או בעצת פרגמטיות: "לבנות שאין להן הזדמנות להכיר את הנהלים הדתיים הללו בבתי הוריהן ועל כן עלולות לבוא במבוכה אם גברים דתיים ירצו להינשא להן".

לצד הדיון במקומו של בית הכנסת, באופן שמירת השבת, ואיך אפשר שלא - בשיעורי הפסנתר, דנה תהליך בחיי הנישואים ובחיי המין של הנשים היהודיות. בין היתר היא מתארת את תהליך הבחירה המושכל בבן הזוג, שהמושג "אהבה" היה זר לו. מסלול חייה של הנערה היהודייה הצעירה היה מכוון לנישואים, מהלך שנחשב רציני מכדי להותירו להחלטת הנוגעים בדבר. כך, לדוגמה, בשעת ארוחת צהריים שאל האב את הנריטה הרץ בת ה-15 אם תעדיף להינשא לרופא או לרב. היא השיבה שתהיה מרוצה מכל דבר שיוחלט (אבל ממרחק השנים העידה על לבה שהלם בחוזקה). הוריה איסו אותה לרופא בן שלושים (ד"ר מרקוס הרץ), והיא כתבה על כך: "לא ידעתי הרבה על ארוסי. הוא היה מבוגר ממני ב-15. קטן ומכוער, אך היו לו פנים נבונות".

לנוהג של נישואי נוחות מוסדרים התחיל לחדור האידיאל של נישואים רומנטיים המבוססים על רגש, בעיקר אחרי מלחמת העולם הראשונה. התמוטטות החסונות של המעמד הבינוני איפשרה לצעירים להתאהב ולערער על סמכות הוריהם. אבל כבר לקראת סוף המאה ה-19 שולם לפעמים מס שפתיים למושגים של רגש ואהבה, והסדרי הנישואים לוו בארגון מפגשים מוקדמים בין בני הזוג ובניסיון להסוות את דבר קיומו של ההסדר. השבועון הסאטירי "סימפליסימוס" הלעיג ל"שטויות הרומנטיות", שהתחילו לחלחל לחברה הבורגנית, ותיאר את התגובה לסיפור על הסנים הברברים המוכרים את בנותיהם בשוק קבל עם ועדה: "זה באמת נורא ואיום! מתי הם ילמדו למכור את בנותיהם בחדרי חדרים, כמונו?"

המשפחות היהודיות הבורגניות פיתחו את המודל של משפחה בת שני ילדים, גם כדי להתבדל מן המשפחות היהודיות מרובות הילדים במזרח אירופה וגם כדי להבטיח את העתיד הכלכלי של הילדים. מודל כזה של משפחה חייב כמובן, לתכנן את המשפחה ולפתח שיטות למניעת הריון, ששתיים מהן (האחת פוגענית מהאחרת) היו פופולריות במיוחד: משגל נסוג והתנרות. בזיכרונותיו מספר אדולף ריזנפלד, שנולד בברסלאו ב-1884, כי לפני נישואיו התנתה אשתו את הנישואים בכך שבשנה הראשונה לא יקיימו יחסי מין, מה שנקרא בלשון נקייה "תקופה מוגנת" (Schonjahr). בליט ברירה ובהרבה תסכול הסכים לתנאי הזה. אחרי לידת בתם הבכורה תבעה אשתו תקופה מוגנת של לפחות חמש שנים. כשניסתה להימנע מהריון נוסף והלכה ללא ידיעת בעלה לרופא כדי לקבל אמצעי מניעה, דחה הרופא את בקשתה ("בהיגיון רב", כותב ריזנפלד). לא קשה

להבחין בתסכול המיני ובכעס העצור העולה מזיכרונותיו וגם לתמוה על כך שלא הסכים ששאתו תשתמש באמצעי מניעה.

החשוב מכל היה ה"קינדרשטובה" - מושג מפתח של הבורגנות הגרמנית היהודית, המשמש עד היום לציון אדם שזכה לחינוך טוב ו"יודע איך להתנהג". המשימה העיקרית של האם במשפחה יהודית בורגנית הייתה ליצור את הרושם של ילדי המשפחה כתוצרים מופתיים של gute Kinderstube. מילולית מיתרגם המושג הזה ל"חדר ילדים טוב", אבל הכוונה לחינוך בורגני נאות. מול הדימוי הסטריאוטיפי של היהודים במזרח אירופה, שקשר את היהודים לרעש, חוסר סדר, היעדר נימוסים והליכות, לשון מעוותת (ז'רגון) ולכלוך, הועמדה המראה ההפוכה. היא כללה סדר וניקיון, שהגיעו לרמה כפייתית, דיוק, הקפדה על סדר יום קבוע וזמני ארוחות שאין לסטות מהם, נעימת דיבור מתונה, הליכות ונימוסים טובים. הנימוס, שהיה לסימן מעמדי בקרב הבורגנות הגרמנית, העיד אצל היהודים על מידת גרמניותם.

התנהגות פרחנית נחשבה לתועבה, וילדים נענשו עליה בחומרה. נאסר על הילדים לשאול

מה יש לאכול, הם נדרשו לאכול את מה שהוגש להם ונענשו בחומרה אם נטלו אוכל ללא

רשות. הם נדרשו להפגין את נימוסיהם הטובים: כשפגשו זרים היו הבנות אמורות לקוד

והבנים להשתחוות. כשבאו אורחים לבית לא השתפו הילדים בארוחות, אלא היו אמורים

לבוא לברך את האורחים ולהסתלק בנימוס. בשנות התשעים של המאה ה 19 עדיין נמצאו משפחות שבהן פנו הילדים להוריהם בצורת הנימוס sie.

היהדות הבורגנית אימצה מן הבורגנות הגרמנית ערכים שנגעו גם לגוף וגם לנפש. אימהות בעלות השכלה מוסיקלית נתנו לילדים שיעורים בנגינה, ואחרות נהגו לבלות עם

ילדיהן בקריאת אגדות עם וקלסיקות גרמניות ובהעלאה בבית של מחזות כמו "דון קרלוס"

ו"העלמות מאורליאנס". הקריאה בגתה, שילר ולסינג הייתה לסימן היכר של הבורגנות היהודית, וכתביהם במהדורות עור מפוארות היו פריט הכרחי בספריות וסמל מובהק של

הזדהות עם התרבות הגרמנית: "ציטוטים מגתה היו חלק מכל ארוחה", העיד גיאורג מוסה.

לא רק הקלאסיקונים הגרמנים, שלמדו הנערים בגימנסיה, אלא גם ספרי קריאה של תאודור פונטנה היו פופולריים מאוד. לא פחות מכך תיווכו העיתונות וכתבי העת בין היהודים וערכי הבורגנות הגרמנית. בעוד שהגברים היו מנויים על עיתונים כמו ה"זראליט",

הנשים היו מנויות על עיתונים כמו ה"גרטן לאובה", ששפעו עצות בענייני סגנון ותרבות, וסללו את הדרך לאימוץ מודלים ופרקטיקות מן התרבות הגרמנית. כך

לדוגמה,

פיתוח תרבות הגוף, שכלל את חישול הגוף וטיולים רגליים בכל מזג אוויר. כשהמודלים האלה התקבעו הם היו למדריך של הנחיות סמויות לכללי ההתנהגות של היהדות הבורגנית.

בספר הזה, כמו גם בספר הקודם בעריכתה ("קיום בעידן של תמורות"), שראה גם הוא אור במרכז זלמן שזר, הוכיחה מריין קפלן את עצמה כהיסטוריונית חברתית חשובה ומקורית. אפשר לתמוה מדוע היה צריך לחכות עשרים שנה עד שהספר החשוב הזה יתורגם לעברית, אבל צריך לשמוח על שראה אור ולשבח את המפעל המו"לי הזה, המשותף למכון ליאו בק ולמרכז זלמן שזר. יש לקוות שתימצא הדרך להביא לקורא העברית גם חיבורים נוספים שהתפרסמו בעשור האחרון, ועדיין לא תורגמו לעברית, כמו עבודתו של רוברטס ליברלס על הקפה, או עבודתה רבת ההיקף של סימונה לסינג על צמיחת המעמד הבורגני היהודי. העבודות ההיסטוריות האלה הן בעלות חשיבות שקשה להפריז בערכן ויש לעשות את המאמץ הראוי כדי שיימצאו על מדף הספרים בעברית.

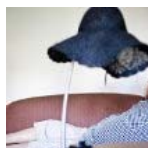
כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

גלריה
תיאטרון רפרטוארי;
זה שם ההצגה

ספרות
נדידת שבת דן

ספרות
אנחת הדור האחרון
של השפה העברית